

बळीराम पाटील कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय,
ता. किनवट, जि. नांदेड.

इतिहास विभाग

सेमीस्टर – 5,

बी.ए. तृतीय वर्ष,

पेपर - 10

विषय:- महाराष्ट्रातील समाजसुधारक आणि प्रबोधन चळवळ

मार्गदर्शक

प्रा.अजय मारोती पाटील

प्रकरण – २. महात्मा ज्योतिराव फुले.

जीवन परिचय.

- ▶ ११ एप्रिल १८२७ जन्म.
- ▶ आईचे नाव चिमणाबाई व वडिलांचे नाव गोविंदराव फुले होते.
- ▶ मूळ आडनाव गोरे होते, फुलांच्या व्यवसायवरून ते फुले झाले.
- ▶ महात्मा फुले 13 वर्षांचे असतांना इ. स. 1840 मध्ये त्यांचा विवाह नायगावच्या खंडोबा नेवसे पाटील यांची मुलगी सावित्रीबाईशी झाला.
- ▶ त्यावेळी सावित्रीबाईचे वय 8 वर्षांचे होते.
- ▶ त्यांचा जन्म 3 जानेवारी 1831 रोजी झाला होता.
- ▶ थॉमस पेनच्या “The Rights Of Man” या पुस्तकाचा प्रभाव.
- ▶ ब्राह्मण विधवेच्या यशवंत या मुलाला दत्तक घेतले.
- ▶ उदरनिर्वाहासाठी कंत्राटदार हा व्यवसाय.

महात्मा ज्योतिराव फुले यांचे शैक्षणिक कार्य

- ▶ १ जानेवारी १८४८- पुणे येथे भिंडे वाड्यात मुलींची पहिली शाळा.
- ▶ १८५१ – पुणे येथे बुधवार पेठेत मुलींची दुसरी शाळा.
- ▶ रास्ता पेठेत मुलींची तिसरी शाळा.
- ▶ १८५२ – अस्पृश मुलांसाठी शाळा सुरु केली.
- ▶ १८५५ – प्रौढांसाठी रात्र शाळा.
- ▶ १८७७- दुष्काळपिडीत विद्यार्थ्यांसाठी धनकवडी येथे कॅम्प.
- ▶ १० सप्टेंबर १८५३ – महार, मांग इ. लोकांस विद्या शिकवणारी संस्था.
- ▶ प्राथमिक शिक्षण सर्वांना मोफत व सक्तीचे मिळण्यासाठी 2 मार्च 1882 – हंटर कमिशन पुढे साक्ष.

महात्मा ज्योतिराव फुले यांचे सामाजिक कार्य

- ▶ १८६३ – बालहत्या प्रतिबंधक गृह.
- ▶ अस्पृश्यांसाठी घरचा पाण्याचा हौद खुला केला.
- ▶ १८७९ – रायगडावरील शिवाजी महाराजांच्या समाधीचा जीर्णोद्धार केला.
- ▶ २४ सप्टेंबर १८७३ – सत्यशोधक समाजाची स्थापना.
- ▶ १८७३ – अस्पृश्यता निवारणाचा पहिला कायदा.
- ▶ १ जानेवारी १८७७ – दीनबंधू' मागासलेल्या दिनाच्या दुःखाला वाचा फोडणारे पहिले दैनिक महात्मा फुले यांच्या प्रेरणेने कृष्णाराव भालेकर यांनी सुरु केली.
- ▶ ८ मार्च १८६४ रोजी गोखलेंच्या बागेत विधवा पुनर्विवाह घडवून आणला.
- ▶ विधवा स्त्रियांच्या केशवपनाची प्रथा बंद पाडण्यासाठी तळेगाव ढमढेरे व ओतूर येथे न्हाव्यांचा एक दिवसीय संप घडवून आणला.

Thank you